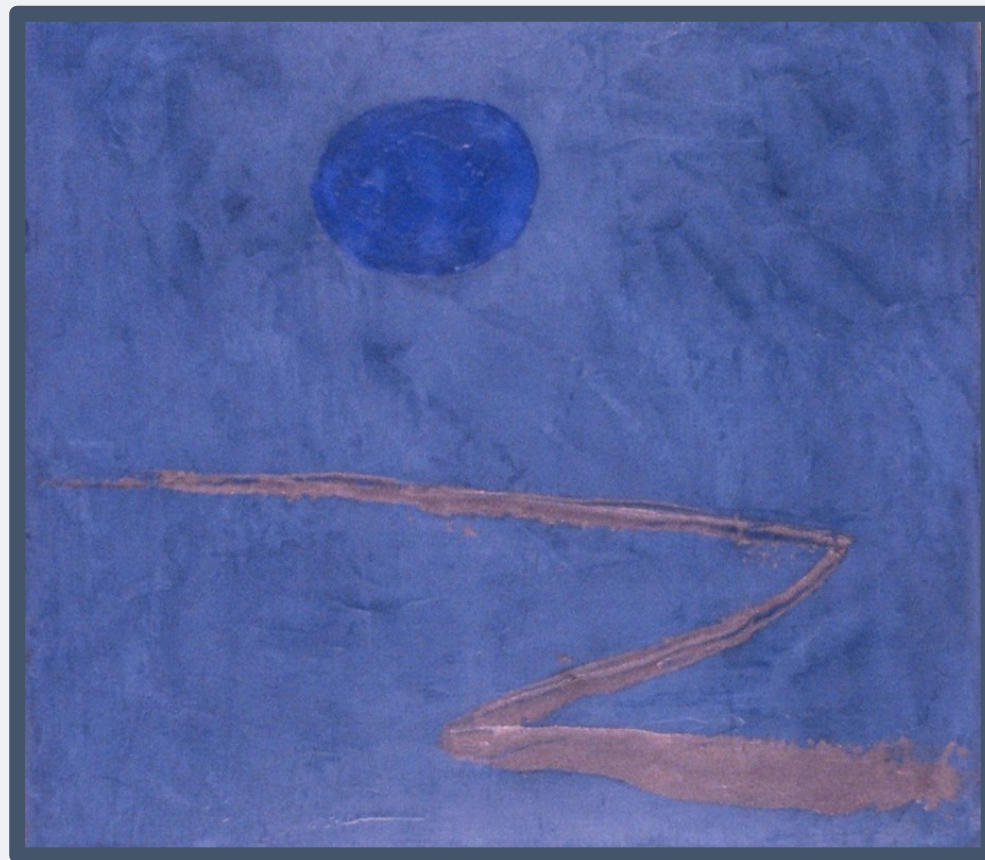

Aan de slag!

Prepositionele aspectconstructies naast ‘aan het + infinitief’

Afbeelding: Paul Klee - *Der Weg ins Blaue*, 1934
<https://theojac.org/blog/2018/1/27/the-path-into-the-blue>

Maarten Bogaards

Aanleiding

- ❖ Aspectuele constructies in het Nederlands: [*zijn aan het* V_{INF}] / [*zitten te* V_{INF}] / [*zijn bezig met* V_{INF}]
(bv. Boogaart 1991; Boogaart & Bogaards 2020; Booij 2019; Geleyn & Colleman 2014; Lemmens 2015; Van Pottelberge 2002)
 - (1) *Emma is aan het lezen.*
 - (2) *Emma zit te lezen.*
 - (3) *Emma is bezig met lezen.*

- ❖ Progressiefconstructies → semantische typering in de literatuur:
 - ◆ “een **aan de gang** zijnde situatie” (Lemmens 2015:6)
 - ◆ “dat een bepaalde actie **aan de gang** is” (Geleyn & Colleman 2014:58)
 - ◆ “een **aan de gang** zijnd, maar begrensd verloop” (Van Pottelberge 2002:143)

- ❖ Gemene deler: ***aan de gang***
 - ◆ niet (helemaal) doorzichtig
 - ◆ gecombineerd met verschillende werkwoorden: *aan de gang zijn/blijven/gaan/houden/krijgen/kunnen...*
 - ◆ ook andere ondoorzichtige naamwoorden: *aan de slag/hand/bak/orde/stok...*
en ook meer doorzichtige: *aan de drank/telefoon/kook/praat/studie...*→ set aan prepositionele aspectconstructies?

Aanleiding

❖ Nog niet eerder onderzocht!

“ “ *[I]n het Nederlands [bestaat] naast [zijn aan het V_{INF}] ook de verwante constructie [zijn aan DET N] (bijvoorbeeld aan het werk/de lunch zijn). Deze constructie wordt meestal niet als een echte progressiefconstructie beschouwd (onder meer omdat ze beperkt is tot enkele courante naamwoorden, hoofdzakelijk werk), maar ze is toch op hetzelfde conceptuele principe gestoeld, met name de localisering ten opzichte van de activiteit.* ” ”

(Lemmens 2015:8)

- ? Wat is een ‘echte’ progressiefconstructie?
- ? Beperkteid van naamwoorden impliceert *juist* constructioneel karakter? (bv. Verhagen 2005; Hilpert 2014)
- ? Hoe beperkt zijn de combinatiemogelijkheden eigenlijk?
- ? Is [*zijn aan* DET N] de enige relevante abstractie?

Onderzoeksvragen

❖ [V *aan de gang*] / [V *aan de slag*] / [V *aan de hand*] / [V *aan de orde*] / enz.

1 Wat is de betekenisbijdrage van elk van de elementen?

2 Hoe verhouden gevallen als *aan de gang* en *aan de slag* zich onderling tot elkaar?

→ Welke naamwoorden komen allemaal voor?

→ Met welke werkwoorden gaan ze samen?

→ Welke argumenten kunnen ze nemen?

→ ‘Gelijke’ instantiaties van een schema [V *aan* DET N] of niet?

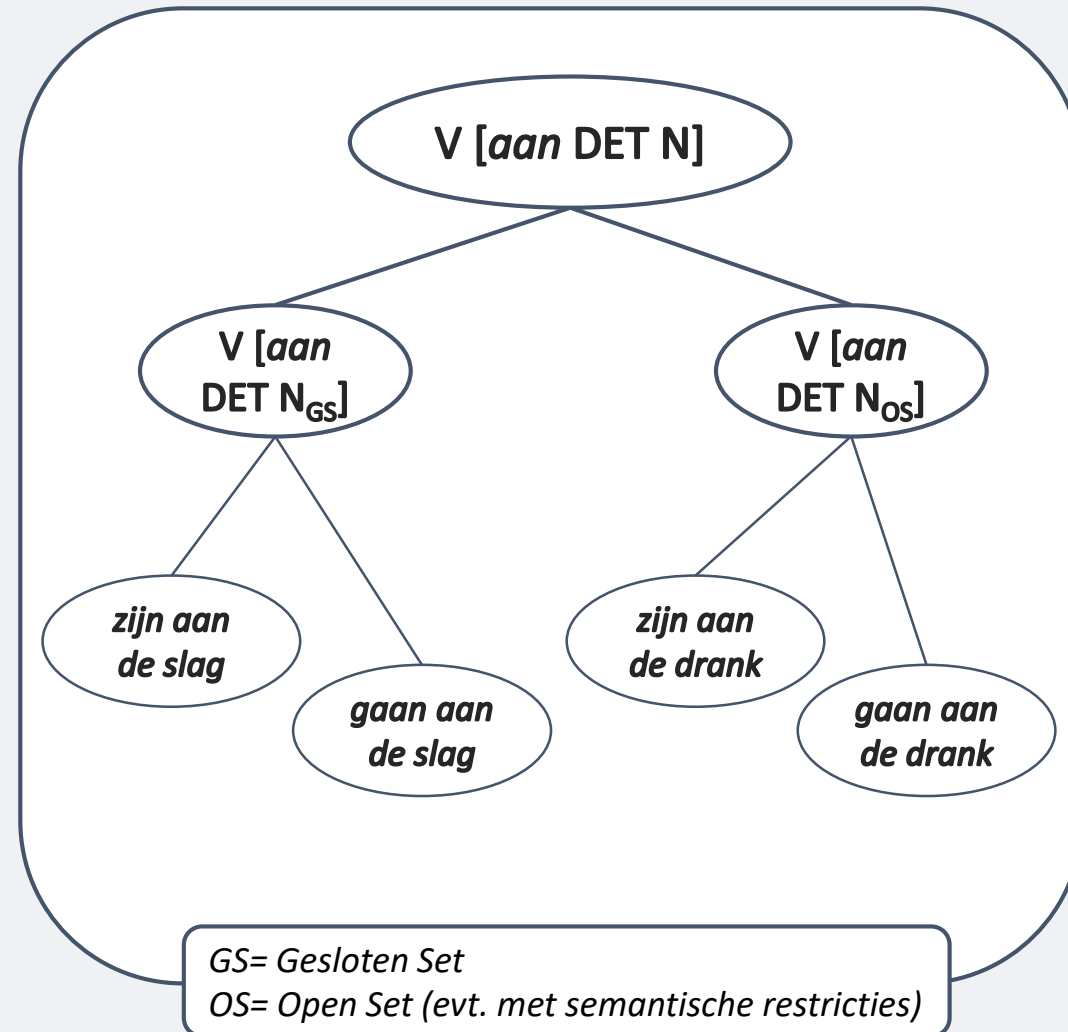
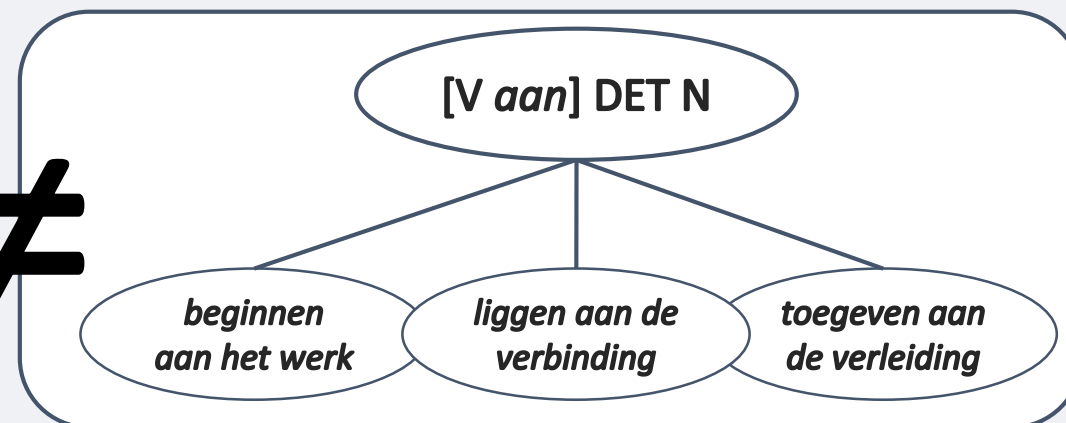
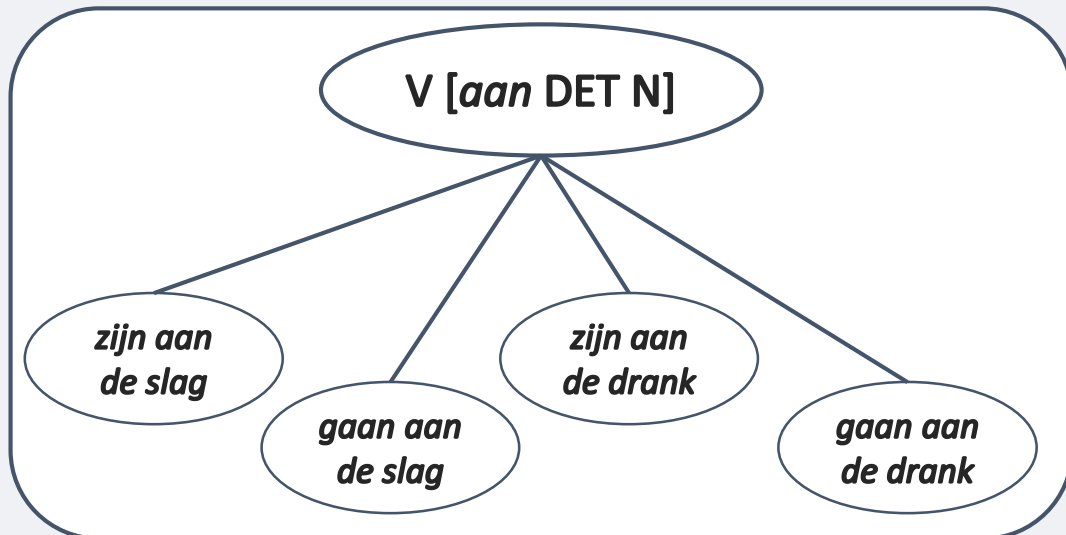
3 Wat is de interne syntactische structuur van deze combinaties?

⇒ Vandaag: focus op tweede vraag (*research in progress*)

→ Kwalitatieve en kwantitatieve observaties o.b.v. grote hoeveelheid corpusmateriaal (~75.000 zinnen)

→ Enige theoretisering in termen van Constructiegrammatica (bv. Verhagen 2005; Goldberg 2006; Hilpert 2014)

Theoretisering

Dataverzameling

- ❖ SoNaR-corpus (500 miljoen woorden, schrijftaal)
- ❖ Twee zoekdoelen: **1.** [*aan* DET **N**] / **2.** [**V** *aan* DET N]

1

```
["aan"&pos="VZ.*"][pos="LID.bep.*"][pos="N.*"]
```

- ◆ 717.738 hits
- ◆ Introspectie: combineert het type met *zijn/gaan/blijven/raken/enz.* zoals [*aan de slag/gang*]?
→ Top-20 van [*aan* DET N] volgens introspectie-criterium

2

```
HZ: [pos="WW.pv.*"][pos!="WW.*"]{0,4}["aan"]["de"]["slag"][pos!="WW.*"]
BZ: ["aan"]["de"]["slag"][pos="WW.inf.*" | pos="WW.pv.*" | pos="WW.vd.*"]
[pos="WW.inf.*" | pos="WW.vd."]?
```

x20

- ◆ 74.776 hits
- ◆ Introspectie: is het gepaarde werkwoord een werkwoord zoals *zijn/gaan/blijven/raken/enz. ?* (vgl. *aan de hand nemen*; *aan de lijn doen*; *aan de studie beginnen*; *aan de drank liggen*)
→ Groot overzicht van typen werkwoorden en combinatiemogelijkheden

1

[V aan DET N]

Welke naamwoorden?

ondoorzichtig

55,6%

doorzichtig

42,1%

?

#	item	n	%		#	item	n	%
1	<i>slag</i>	15.590	20,8%		11	<i>bak</i>	1526	2%
2	<i>werk</i>	11.818	15,8%		12	<i>lijn</i>	1411	1,9%
3	<i>hand</i>	11.277	15,1%		13	<i>telefoon</i>	1195	1,6%
4	<i>orde</i>	7011	9,4%		14	<i>stok</i>	914	1,2%
5	<i>gang</i>	5327	7,1%		15	<i>kook</i>	862	1,2%
6	<i>macht</i>	5034	6,7%		16	<i>praat</i>	847	1,1%
7	<i>beurt</i>	3579	4,8%		17	<i>bal</i>	303	0,4%
8	<i>woord</i>	3114	4,1%		18	<i>drank</i>	292	0,4%
9	<i>leiding</i>	2662	3,6%		19	<i>drugs</i>	283	0,4%
10	<i>top</i>	1653	2,2%		20	<i>studie</i>	78	0,1%

2

[V aan DET N]

Welke werkwoorden?

#	item	n	#	item	n
1	<i>zijn</i>	34.511	14	<i>laten</i>	840
2	<i>gaan</i>	8639	15	<i>willen</i>	694
3	<i>komen</i>	7982	16	<i>houden</i>	613
4	<i>kunnen</i>	3655	17	<i>(ge)raken</i>	601
5	<i>zien</i>	2216	18	<i>hangen</i>	401
6	<i>blijven</i>	1999	19	<i>zitten</i>	394
7	<i>krijgen</i>	1945	20	<i>mogen</i>	341
8	<i>staan</i>	1812	21	<i>helpen</i>	265
9	<i>moeten</i>	1536	22	<i>lijken</i>	225
10	<i>hebben</i>	1411	23	<i>rijden</i>	199
11	<i>stellen</i>	1378	24	<i>horen</i>	124
12	<i>brengen</i>	1272	25	<i>blijken</i>	89
13	<i>zetten</i>	1121	(rest: 607 tokens / 35 typen)		

duratief

50%

ingressief

32,5%

modaal

8,7%

continuatief

3,5%

houding

3,5%

Acl

3,5%

?

aan de **leiding** rijden

Ondoorzichtige combinaties

<i>aan de hand</i>			<i>aan de gang</i>			<i>aan de slag</i>		
V	n	%	V	n	%	V	n	%
<i>zijn</i>	10.912	96,8%	<i>zijn</i>	4917	92,3%	<i>gaan</i>	6342	41
<i>hebben</i>	137	1,21%	<i>blijven</i>	96	1,8%	<i>zijn</i>	3842	25
<i>lijken</i>	135	1,2%	<i>gaan</i>	93	1,8%	<i>kunnen</i>	3058	20
<i>blijken</i>	60	0,5%	<i>houden</i>	83	1,6%	<i>moeten</i>	756	4,8
<i>krijgen</i>	11	0,1%	<i>krijgen</i>	35	0,7%	<i>blijven</i>	528	3,4

duratief

ingressief

meer duratief

meer ingressief

meer statisch/involutioneel

meer dynamisch/volitioneel

(4) Het volgende **is aan de hand**: ik ben ongeveer een week geleden ongesteld geworden.

(5) Er **zijn** sinds enkele weken werken **aan de gang** op de hoek van de Warandestraat.

(6) Samen met zijn twee collega's **is** hij 's ochtends vroeg **aan de slag** op de oprit en parking van de Jenaplaneet, een methodeschooltje vlak naast het Atheneum.

Doorzichtige combinaties

<i>aan de drugs</i>			<i>aan de telefoon</i>			<i>aan de studie</i>		
V	n	%	V	n	%	V	n	%
<i>zitten</i>	132	46,6%	<i>hangen</i>	225	18,8%	<i>zijn</i>	29	37,2%
<i>zijn</i>	68	24%	<i>zijn</i>	209	17,5%	<i>gaan</i>	11	14,1%
<i>raken</i>	64	22,6%	<i>krijgen</i>	127	10,6%	<i>zitten</i>	8	10,3%
<i>gaan</i>	11	3,9%	<i>zitten</i>	100	8,4%	<i>moeten</i>	4	5,1%
<i>brengen</i>	2	0,7%	<i>komen</i>	67	5,6%	<i>zetten</i>	2	2,6%

duratief

ingressief

houding

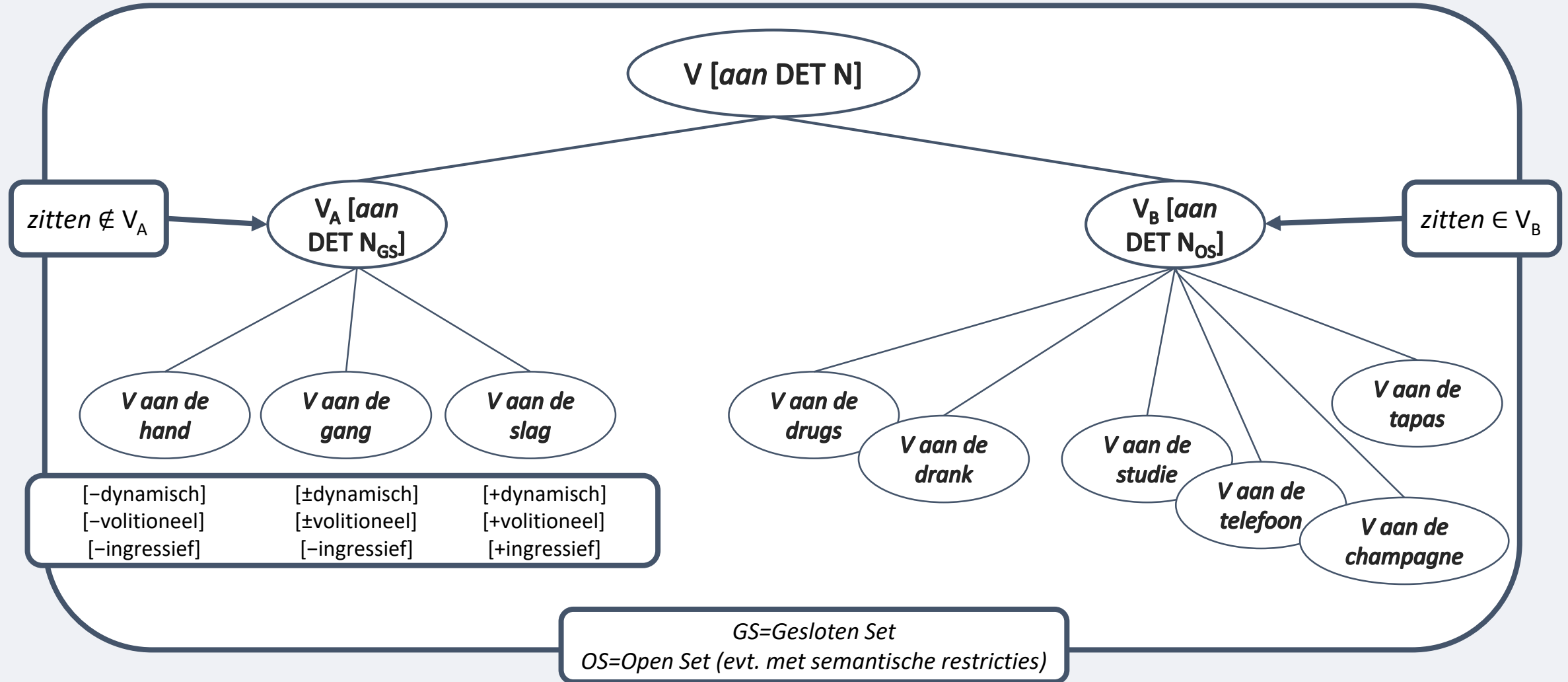
! Houdingsww komen niet voor bij *hand, gang, slag, orde, bak, kook, praat, stok...* (meer ondoorzichtig)
...maar wel bij *drank, drugs, leiding, lijn, macht, studie, telefoon, top* (meer doorzichtig)

! En ook bij nieuwvormingen geen probleem

(7) Ook die heeft onuitwisbare sporen getrokken terwijl u en ik **aan de tapas en de champagne zaten**.

(8) en ik maar denken dat jullie **aan de pannenkoeken zaten**, not ;))

Een netwerk van aspectconstructies?

Besluit

- ❖ Set aan aspectconstructies (*aan de hand/gang/slag*)
 - tot aspectuele primitieven te reduceren?
 - incompatibel met *zitten*
 - geen nieuwvormingen
- ❖ Set aan gelijkende constructies (*aan de drugs/studie/tapas*)
 - gekoppeld aan bepaalde activiteit (verslaving/eten?)
 - compatibel met *zitten*
 - nieuwvormingen mogelijk (semantische restricties)

- ❖ *Hand, gang* en *slag* als ‘light nouns’?
- ❖ **A**bstracter schema [V [AP DET N]]? Bv. *in bloei zijn/komen/staan*
- ❖ Hoe zit het met *orde, bak, stok...?* → onderzoek aan de gang

Bedankt voor de aandacht!

Verwijzingen

Boogaart, Ronny. 1991. 'Progressive aspect in Dutch.' *Linguistics in the Netherlands 1991*, red. F. Drijkoningen & A. van Kemenade. Amsterdam: John Benjamins, 1-9.

Boogaart, Ronny & Maarten Bogaards. 2020. 'Aspect.' *E-ANS, herziene derde editie*, red. M. Beliën, T. Coleman, R. Boogaart et al.

Booij, Geert. 2019. *Construction Morphology*. Oxford: Oxford University Press.

Geleyn, Tim & Timothy Coleman. 2014. 'De progressieve constructies *bezig zijn* en *bezig wees*. Een contrastief corpusonderzoek Nederlands-Afrikaans.' *Tydskrif vir Geesteswetenskappe* 54, 56-74.

Lemmens, Maarten. 2015. 'Zit je te denken of ben je aan het piekeren? Persistentie in het synchrone gebruik van de PREP- en POS-progressiefconstructies in het Nederlands.' *Nederlandse Taalkunde* 20, 5-36.

Van Pottelberge, Jeroen. 2002. 'Nederlandse progressiefconstructies met werkwoorden van lichaamshouding.' *Nederlandse Taalkunde* 7, 142-174.

Maarten Bogaards
maarten@maartenbogaards.nl